

Daphne, en östsvensk växt

RAOUL ISEBORG

En nymf i den grekiska mytologin blev hårt ansatt av guden Apollons kärleksförklaringar. Hon fick allt svårare att värja sig och i sin nöd vände hon sig till jordguden och bad om hjälp. Jordguden förvandlade henne då till ett lagerbärsträd. Nymfen hette Daphne.

När Linné under 1700-talet namngav olika växter hade han den mytologiska berättelsen i minnet när tibastsläktet skulle få sitt vetenskapliga namn. Han tyckte nämligen att växtens blad påminde om lagerbärsblad.

Tibastens artnamn, mezereum, är grekiska och har därför betoningen på sista e-et. Ordet kommer ursprungligen från det persiska ordet "mazerigyn" som betyder "att döda". Namnet tibast härstammar från tyskans "Seidelbast", från forngermanska guden Siu (=vårt Tyr) och användes i svenskan först på 1700-talet. Ett äldre namn är källarhals, vars tidiga namnformer förlorar sig i tidernas dunkel på 1300-talet. Ordet är tyskt - Kellerhals. Kellen betyder "att pina" och syftar på den brännande och törstframkallande smaken som ett enda bär framkallar. På danska heter busken "Pebertrae", på norska "tysbast" och på finska "näsiä".

Hela växten är mycket giftig. Nyman

upplyste i sin flora år 1868 att sex bär dödar en varg, eller åtminstone en hund. För en människa torde 10-15 bär vara nog. Giftet har uppkallats efter tibastens artnamn och heter mezerin.

Så fort som en växt är giftig så hittar man den också i gamla örtaböcker. Det var barken som användes som läkemedel (Cortex Mezerei Pharm.). En varning: mezerinets giftverkningar går inte ur kroppen på flera månader. Det ger svårläkta exsem och njurskador, är kraftigt laxerande och framkallar kräkningar.

Ett citat ur en gammal bok: "Färsk eller torr och blött i ättika utgör barken ett verksamt medel, användbart vid gikt och fluss i huvud. Man lägger den då på det ställe, dit man vill, genom den därigenom uppkommande flytningen, såsom det heter, draga gikten. Barken drager långsamt, men smärtar mindre än spansksfluga och senapsdeg. Vid tandvärk kan den läggas på den värkande tanden, brukas också vid ormbett. Om man har bären på sig så är det ett verksamt medel mot troll och trolldom. Daphne är i Sverige vanligast i de östra delarna av Svealand. Den finns i hela Europa, men är sällsynt på många håll. Utbredningen sträcker sig in i västra Sovjet men den saknas i Amerika.